

Monumentnummer*: 527018

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 12 april 2005
Kadaster deel/nr 82850/27

*Woonplaats** Diepenheim
*Gemeente** Hof van Twente
*Provincie** Overijssel

Locatiennaam Diepenheim
Locatieomschrijving

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Diepenheim	A			2033
Diepenheim	A			1745
Diepenheim	A			183
Diepenheim	A			280
Diepenheim	A			1969
Diepenheim	A			1750
Diepenheim	A			2211
Diepenheim	A			171
Diepenheim	A			2214
Diepenheim	A			208
Diepenheim	A			1303
Diepenheim	A			1304
Diepenheim	A			1746
Diepenheim	A			174
Diepenheim	A			181
Diepenheim	A			253
Diepenheim	A			1216
Diepenheim	A			277

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Diepenheim	A			243
Diepenheim	A			1219
Diepenheim	A			1819
Diepenheim	A			1218
Diepenheim	A			204
Diepenheim	A			1262
Diepenheim	A			205
Diepenheim	A			182
Diepenheim	A			2213
Diepenheim	A			1228
Diepenheim	A			176
Diepenheim	A			241
Diepenheim	A			1235
Diepenheim	A			2210
Diepenheim	A			1252
Diepenheim	A			278
Diepenheim	A			2207
Diepenheim	A			294
Diepenheim	A			2212
Diepenheim	A			1970
Diepenheim	A			295
Diepenheim	A			267
Diepenheim	A			2208
Diepenheim	A			300
Diepenheim	A			254
Diepenheim	A			350
Diepenheim	A			1225
Diepenheim	A			1233
Diepenheim	A			2166
Diepenheim	A			1191
Diepenheim	A			1985
Diepenheim	A			209
Diepenheim	A			1747
Diepenheim	A			1242

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Diepenheim	A			1243
Diepenheim	A			180
Diepenheim	A			293
Diepenheim	A			1236
Diepenheim	A			1238
Diepenheim	A			1248
Diepenheim	A			847
Diepenheim	A			266
Diepenheim	A			207
Diepenheim	A			1237
Diepenheim	A			846
Diepenheim	A			338
Diepenheim	A			279
Diepenheim	A			1231
Diepenheim	A			2209
Diepenheim	A			236
Diepenheim	A			301
Diepenheim	A			1247
Diepenheim	A			1250
Diepenheim	A			265
Diepenheim	A			1234
Diepenheim	A			242
Diepenheim	A			349
Diepenheim	A			1251
Diepenheim	A			2081
Diepenheim	A			2167

*Omschrijving***

Onderdeel 3

Omschrijving

HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG behorende tot de buitenplaats Nijenhuis. De historische parkaanleg rond het Nijenhuis maakt deel uit van het karakteristieke Twentse hoeven- of kampenlandschap, dat gekenmerkt wordt door met bomen of hagen omzoomde bouw- en weilanden, die soms verhoogd gelegen zijn en waarin verspreid liggende boerderijen een rustiek accent vormen. Het

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

landschappelijke karakter van de aanleg rond het Nijenhuis wordt in hoge mate bepaald door deze karakteristieke landbouwgronden en bijbehorende boerderijen, zij worden afgewisseld met loofbos en slingerende waterlopen. Samen vormen deze elementen een bijzonder fraai en gevarieerd landschap, dat zich vanaf de diverse wandelpaden steeds anders voordoet. Diverse zichtassen en gezichten verbinden het centraal gelegen huis met het omringende landschap en vice versa. Als zodanig is het park van het Nijenhuis een goed voorbeeld van een vroeg 19de-eeuws landschappelijk park, waarbij de landelijke schoonheid van de omgeving richtinggevend was voor het ontwerp en daarin optimaal werd uitgebuit. Voor het behoud van de landschappelijke en (cultuur)historische waarden van de aanleg is het dan ook van belang dat ook het omliggende kleinschalige kampenlandschap, dat sinds 1820 (kaart op het huis) nauwelijks veranderd is, in de huidige vorm blijft bestaan. De diverse gezichten op het omliggende landschap, alsmede de afwisseling van open (bouw- en weilanden) en gesloten (bos) ruimtes, zijn onlosmakelijk met de aanleg verbonden.

Bestaande formele structuren, waaronder verschillende lanen, werden in de landschappelijke aanleg opgenomen. Zo markeren rechte lanen de noordoostelijke grens van het landgoed en strekt zich dwars door de landschappelijke aanleg, in de as van het huis, een lange formele zicht- en toegangslaan uit van het voorplein tot aan het dorp Diepenheim. Oorspronkelijk was deze laan korter, maar na de verwerving van de westelijker gelegen buitenplaats Peckedam door de eigenaar van het Nijenhuis is de laan over de huisplaats van dit goed doorgetrokken naar het dorp (circa 1815).

De geasfalteerde laan kruist onderweg de slingerende Molenbeek die van oudsher het park van noord naar zuid doorsnijdt en die als beeldbepalend element mede richting heeft gegeven aan de landschappelijke aanleg. De beek ligt ingebed in een gevarieerd vroeg-landschappelijk slingerbos met een deels nog oorspronkelijke houtopstand. Ook ten noorden van het huis liggen enkele beeldbepalende landschappelijke waterpartijen. De sloot die in een ruime curve de 'achtertuin' begrenst, gaat ten noorden van de huisplaats over in een forse landschappelijke vijver. Twee verder noordwaarts gelegen romantisch-landschappelijke badvijvers worden eveneens door deze sloot gevoed. Oorspronkelijk stond er bij deze badvijvers een badhuisje, dat in de loop der tijd is verdwenen. De badvijvers liggen aan een wandelroute, die vanaf het huis in noordelijke richting voert. Via deze route wordt ten noordoosten van de huisplaats in eerste instantie de familiebegraafplaats van de Schimmelpennincks aangedaan. Voorbij de noordelijk gelegen badvijvers terug in zuidelijke richting passeert de wandelaar ten noordwesten van de huisplaats de voormalige ijskelder. Deze wordt momenteel (2001) hersteld met moderne materialen, slechts de hardstenen treden naar beneden zijn oorspronkelijk. Om deze reden is de kelder als zelfstandig element voor de bescherming van ondergeschikt belang. Het karakteristieke relief van de kelder in het landschap en de oorspronkelijke functie die daarmee nauw verbonden is, geven het park echter wel een toegevoegde waarde. Verder zuidwaarts, maar nog steeds ten noordwesten van de huisplaats, ligt een tennisbaan met rustiek tennishuisje uit het begin van de 20ste eeuw. Uiteindelijk eindigt het pad op de toegangslaan op korte afstand van het hek naar het voorplein.

Aan de overzijde (zuidkant) van de toegangslaan ligt tussen de huisplaats en de westwaarts daarvan gelegen stuw in de Molenbeek de voormalige moestuin met oranjerie, koude bakken, druivenkas en gereedschapsschuur. De moestuin is net als de laan en het slingerbos een restant van de 18de eeuwse aanleg en is tegenwoordig in gebruik als kwekerij. De opstallen in de moestuin, alsmede de koude bakken, zijn 19de-eeuws.

De kern van de buitenplaats wordt gevormd door de omgrachte huisplaats waar hoofdgebouw en bouwhuizen op traditionele wijze rond het voorplein geschikt zijn. Het voorplein is toegankelijk via een dam in de gracht en een smeedijzeren toegangshek. De dam is voorzien van een gemetseld brugdek van gele klinkers en afgezet met een hardstenen rand. Het hek is afkomstig uit de Beemster en werd omstreeks 1900 op het Nijenhuis geplaatst ter vervanging van een laag hek in Empirestijl. De formele inrichting van het voorplein

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

werd in 1888 ontworpen door de jonge tuin- en landschapsarchitect Hugo Poortman. Het met grint bedekte plein is voorzien van een centraal rechthoekig perk met afgeronde hoeken, ingezaaid met gras, waarop een ornamentele zandstenen tuinvaas op hardstenen sokkel staat. Tussen dit perk en het toegangshek ligt een kleiner tweede perk met in het midden een marmeren beeld van een putto met everzwijn op een ovale betonachtige sokkel. Links en rechts voor het huis een wit geschilderde houten tuinbank in een nis van buxus.

Lodewijk Schimmelpenninck, de toenmalige eigenaar van het Nijenhuis, schakelde Poortman in voor een totaalontwerp dat naast het voorplein ook de grachtenstructuur en het terrein achter het huis omvatte. De gracht werd opzij en achter het huis verlegd en vergraven in formele stijl. De gemetselde kademuren met hardstenen afdekplaat accentueren de geometrische belijning. Aan de achterzijde werd in samenhang met de plannen van Poortman aansluitend op de middenpartij van het huis een verhoogd terras aangelegd met een robuuste zandstenen balustrade. Rondom dit terras legde Poortman een formele tuin aan met buxushaagjes. De ruimte voor deze tuin ontstond door het verleggen van de gracht in oostelijke richting. Aan de oostzijde werd de gracht spiegelboogvormig beëindigd. Op de in- en uitzwenkende hoeken van de spiegelboog en verder op regelmatige afstand zijn op de kademuur verhoogde hardstenen tegels aangebracht. Ter hoogte van de vier hoekpunten van de spiegelboog dienen deze tegels als basis voor verweerde betonachtige urnen, versierd met guirlandes. Oorspronkelijk waren op deze vier punten schaalvormige vazen op voet geplaatst. Deze vazen bevinden zich tegenwoordig zonder voet op de hoeken van de balustrade van het terras.

Het terras wordt door middel van een trap in de as van het huis verbonden met de lager gelegen formele tuin. De robuust vormgegeven balustrade van het terras begeleidt ook de trap. Op de beginbalusters staan blauw geglazuurde kelkvormige vazen uit Frankrijk, gedecoreerd met medaillons en putti. De vazen bevonden zich al voor de bemoeienis van Poortman op de buitenplaats. De huidige locatie is wel door hem bedacht. De brug over de gracht die toegang geeft tot de achterliggende tuin ligt in dezelfde lijn als de trap. De as wordt beëindigd door een klein perk aan de oostkant van de brug met een zonnewijzer op hardstenen sokkel in het midden. Lodewijk Schimmelpenninck was nauw betrokken bij het tuinontwerp en het is dan ook op zijn nadrukkelijke verzoek dat het terrein achter het huis landschappelijk werd ingericht. Daarbij diende Poortman er rekening mee te houden dat: 'Er altijd een vrij uitzicht blijve van het huis op het korenveld en de grote eik evenzeer als op de boerderij "Den Enk", (ook bij verder aangroeien)'. Aldus werd een tuin gerealiseerd die op natuurlijke wijze overgaat in het omringende landschap, daar slechts van gescheiden door een onopvallende sloot, die het terrein in een ruime curve omsluit. Tussen de gracht en bovengenoemde sloot strekt zich een gazon uit. Gevarieerde groepen loof- en naaldbomen met een ondergroei van heesters en stinseplanten verlevendigen het beeld (soorten geregistreerd in beheersplan PHB).

Van het oorspronkelijke padenpatroon van Poortman resteren nog een centrale rondwandeling en een lusvormige wandeling in de zuidelijke arm van de aanleg. Deze wandelingen sluiten aan op wandelpaden naar andere delen van de aanleg, onder anderen naar de noordelijk gelegen badvijvers (hierboven beschreven). De centrale wandeling voert langs een uit de gracht opgeviste zonnewijzer (18de-eeuws of ouder) op een hardstenen sokkel van recentere datum. Een stel paraboolvormige rozenbogen, dat zich in de opslag bevond, is door de huidige eigenaars weer in gebruik genomen en staat nu in het oosten van de aanleg. Vanuit het huis zijn er in noordelijke, oostelijke (het door Schimmelpenninck gewenste zicht) en zuidoostelijke richting gezichten geprojecteerd, welke begeleid en ingekaderd worden door eerdergenoemde boomgroepen, die overigens deels in het laatste kwart van de 20ste eeuw opnieuw zijn aangeplant in de geest van het oorspronkelijke ontwerp van Poortman.

Waardering

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG behorende tot de buitenplaats Nijenhuis is van algemeen belang:

- vanwege de gracht rond het kasteel, die een kenmerkend onderdeel is van de oorspronkelijke 17de-eeuwse aanleg en die zijn huidige geometrische vorm kreeg naar een ontwerp Poortman uit 1888-1889;
- vanwege de toegangsbrug met hek en het voorplein, die een kenmerkend onderdeel zijn van de oorspronkelijke 17de-eeuwse aanleg;
- vanwege de lange formele toegangs- annex zichtlaan vanaf het kasteel in westelijke richting;
- vanwege de nog herkenbare 18de eeuwse moestuin en de bijbehorende 19de-eeuwse opstallen, koude bakken en druivenkas;
- vanwege de voormalige ijskelder, als kenmerkend onderdeel van de aanleg;
- vanwege de aanwezigheid van een houtopstand die deels teruggaat tot de 18de en de 19de eeuw;
- vanwege het vroeg-landschappelijke wandelbos langs de Molenbeek;
- vanwege de integratie van de bestaande agrarische structuur (landbouwgronden en weilanden doorsneden door houtwallen, beukenhagen en sloten) in de landschappelijke aanleg;
- vanwege de integratie van bestaande waterlopenstelsels in de landschappelijke aanleg, alsmede vanwege de verlandschappelijking van enkele van deze waterlopen;
- als representatief en kwalitatief goed voorbeeld uit het oeuvre van Hugo Poortman;
- vanwege de talrijke gaaf bewaarde tuinornamenten, die nauw verbonden zijn met de aanleg van Poortman;
- vanwege de aanwezigheid van een familiebegraafplaats;
- vanwege de aanwezigheid van een voormalige tennisbaan en tennishuisje als kenmerkend onderdeel van de vroeg 20ste eeuwse buitenplaats;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke samenhang met de andere onderdelen van de buitenplaats;
- vanwege de beeldbepalende, landschappelijke en cultuurhistorische waarde van het landgoed voor de omgeving van Diepenheim.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Historische aanleg

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument